

TOLKEN ALS HULP BIJ SPRAAKTAALDIAGNOSTIEK EN –BEHANDELING: DE UITDAGING VAN DE SAMENWERKING

Mirjam Blumenthal

Samenvatting

In het decembernummer van "Van Horen Zeggen" beschrijft Henriette Langdon haar visie op de rol van de tolk bij spraaktaaldiagnostiek. In het onderstaande artikel wordt door de auteur uitgelegd op welke manier er projectmatig samen met anderen gewerkt wordt aan het ontwikkelen van een cursus voor tolken, die speciaal worden getraind voor het werken met logopedisten binnen de spraaktaaldiagnostiek.

Inleiding

Langdon geeft in haar artikel enkele suggesties voor instellingen die tolken inzetten om samen te werken met logopedisten: "Zorg voor training in het protocol(...); leer de tolk vaktermen (...); oefen in het weken met(...)".

De lezer zou kunnen denken: dat is mooi gezegd, maar hoe moeten wij dat in Nederland realiseren? Gelukkig wordt er al aan gewerkt.

Het Audiologisch Centrum Den Haag is bezig een cursus te ontwikkelen, voor tolken die zich in dit werkveld willen specialiseren. Dit project wordt uitgevoerd in opdracht van de Federatie Nederlandse Audiologische Centra (FENAC), en in samenwerking met het Tolk- en Vertaal Centrum Nederland (TVCN) en de afdeling Video Interactie Begeleiding (VIB) van de Koninklijke Effatha Guyot Groep (KEGG).

Tolken voor zorg en onderwijs in Nederland.

De tolkvoorzieningen in Nederland voor zorg en onderwijs zijn in vergelijking met die in andere landen (ook in vergelijking met de situatie in de Verenigde Staten) uniek te noemen: de Nederlandse tolken zijn via het TVCN professioneel georganiseerd, verspreid door heel Nederland en gratis beschikbaar voor de hulp in de zorg-, onderwijs- en welzijnssector.

Bij de diagnostiek en behandeling van meer-/anders-talige kinderen met spraaktaalproblemen is hun hulp hard nodig, maar toch worden zij niet altijd ingezet. De ervaringen zijn namelijk wisselend: sommige tolken doen het (bijna) perfect, met begrip voor het hóe en waarom van ons werk. Anderen maken soms de indruk het werk met kindjes en moeders niet zo belangrijk te vinden, zij zijn misschien meer geschikt in bijvoorbeeld een rechtszaal te tolken. Door tolken speciaal te selecteren en op te leiden voor de samenwerking met logopedisten en linguïsten, zullen zij beter inzetbaar worden.

In een project dat in opdracht van de FENAC en in samenwerking met het TVCN wordt uitgevoerd, ontwikkelen wij een cursus voor tolken, die zich willen specialiseren in dit werk.

De ontwikkeling van de cursus.

Op dit moment is de ontwikkeling van de opleiding in volle gang. Het project loopt van juni 2003 tot juni 2004 en wordt uitgevoerd vanuit het AC Den Haag. Bij het ontwikkelen zijn 2 aandachtspunten van groot belang:

- Welke kennis en vaardigheden moeten bij de tolken ontwikkeld worden en hoe moet dat gebeuren?
- Hoe moet het proces van samenwerking tussen de tolk en de professional in goede banen worden geleid?

Wat betreft de kennis en vaardigheden zijn de volgende (voorlopige) globale leerdoelen gesteld:

1. De cursist kan globaal (dus niet in details) uitleg geven over het hoe en waarom van de verschillende onderdelen van het spraak-/taalonderzoek.
2. De cursist kan uitleggen wat zijn eigen rol is en wat de rol van de onderzoeker is en hij kan omgaan met de complexe samenwerking.
3. De cursist kan in de vreemde taal volgens protocol een aantal nader te bepalen testen en onderzoeken afnemen.
4. De cursist heeft kennis van de grammatica en fonologie van het Nederlands en van de vreemde taal waar men in tolkt. Hij kan op verzoek uitleg geven aan de onderzoekers over de kenmerken van de vreemde taal ten opzichte van de kenmerken van het Nederlands.
5. De cursist kan in de vreemde taal opschrijven wat een kind zegt (van video, van geluidsband of live) en kan aan de onderzoeker uitleg geven over de grammaticale en fonologische kenmerken van het gesprokene. Ook is hij in staat aan de onderzoeker te laten zien welke fouten de spraak en taal van het kind bevat.

Wat betreft de samenwerking: voor een goede samenwerking zijn twee partijen nodig, namelijk de tolk en de professional. Beide partijen moeten zich bewust zijn van hun taken en van de grenzen van ieders competentie. De professional blijft verantwoordelijk voor het eindresultaat, namelijk een verantwoorde diagnostiek.

Sommige tolken doen het (bijna) perfect

De tolk moet om kunnen gaan met een complexe samenwerking

Oproep

Alleen als voldoende logopedisten / linguïsten gebruik gaan maken van deze tolken zal deze speciale dienstverlening op termijn houdbaar zijn. Daarom roep ik iedereen op om nu al meer gebruik te gaan maken van tolken, en aan het TVCN (aan Wilma el Berrah, w.el.berrah@tvcn.nl), of aan mij, door te geven welke tolken voor ons werk goed bevallen. Bij de werving en selectie van de tolken kunnen wij dan rekening houden met deze gegevens.

Voor het bereiken van een goede samenwerking zullen twee methodes worden toegepast:

1. Een protocol dat de gewenste samenwerking beschrijft
2. Video Interactie Begeleiding, om aan de hand van video-opnames van de samenwerking, van elkaar te leren wat werkt en wat niet.

Het protocol beschrijft de samenwerking gedetailleerd. In de inzet ziet u een voorbeeld van een deel van dit protocol, dat nog in de maak is.

Ook al is er een goed protocol, uit ervaring blijkt dat deze samenwerking als sociaal proces toch zo ingewikkeld is, dat bij bijna iedere afname van de test er wel iets anders gaat dan vooraf gewenst was. Humor en een flexibele houding van beide kanten zijn nodig om de sfeer goed te houden. Video Interactie Begeleiding kan naar verwachting een goed hulpmiddel zijn om het leerproces te bevorderen.

Informatie over de auteur:

Mirjam Blumenthal,
projectleider
Audiologisch Centrum
Den Haag
Lange Lombardstraat 35
Postadres: Postbus 848
2501 CV Den Haag
Telefoon: 070 – 3848300
Fax: 070 – 3805634
Teksttelefoon:
070 – 3848329
Email: M.Blumenthal@
acdenhaag.nl

Afname Reynell test voor taalbegrip, instructie voor tolk en onderzoeker.

De Reynell test voor Taalbegrip is een test waarbij voorwerpen op de tafel liggen, die in een vaste volgorde tussen de onderzoeker en het kind in worden gelegd.

Bij kinderen die een andere taal dan Nederlands spreken kunnen de vragen vertaald worden door de tolk. Sommige onderzoekers gaan zelf tegenover het kind zitten, spreken de opdracht uit (bijvoorbeeld: "Waar is de auto?"), en laten dan de tolk de opdracht 'herhalen' in de thuistaal van het kind. Dit is voor het kind een verwarrende gang van zaken. Beter is het om de tolk tegenover het kind te laten zitten en de opdrachten die op het formulier staan à vue te laten vertalen. De onderzoeker moet altijd aanwezig zijn bij dit onderzoek, en blijft ook verantwoordelijk voor de resultaten en de interpretatie ervan.

Voor de algemene regels voor de afname en de aanbidding: zie de bijlage Handleiding Reynell test voor Taalbegrip, Hoofdstuk 4.1 en 4.2

Een aantal *aandachtspunten* zijn hier bij van belang:

- De tolk moet het kind aankijken, zo mogelijk wachten tot het kind terugkijkt en lijkt te luisteren, en dan de opdracht geven.
- De toon waarop de opdracht gegeven wordt is van belang. Het mag niet klinken als 'oplezen'; de intonatie en intentie van de tolk moeten echt die van een vraag of opdracht zijn.
- Voor een goed verloop van de test is het nodig dat het kind er niet achter komt welke opdrachten het goed of fout heeft gedaan. Als het kind het fout doet, en het merkt dat het fout was, kan het namelijk ontmoedigd raken, en niet meer mee willen doen. Daarom de volgende aanwijzingen:
 - * Als het kind het fout doet, reageert de tolk neutraal-vriendelijk / instemmend, en stelt de volgend vraag.
 - * Als het kind het goed doet, kan de tolk ook neutraal-vriendelijk reageren, of duidelijk enthousiast, als het kind heel veel bemoediging nodig heeft. Informatie geven over de juistheid van de respons is volgens de handleiding niet toegestaan. Het kind wordt dus 'beloond' voor het geven van een antwoord, of het nou goed is of niet.
 - * Het werkt goed als de tolk af en toe tussen door iets zegt als 'goed zo, jij doet goed mee, jij bent knap!', althans, als het kind zijn/haar best lijkt te doen.